

Podsumowanie konsultacji pisemnych dokumentu „Edukacja dla Przyszłości”

21.06.2022 r.

1. Przedmiot i przebieg konsultacji

Przedmiotem konsultacji była analiza „[Edukacja dla Przyszłości](#)” autorstwa Przemysława Staronia, dr Moniki Bielskiej, Michaliny Bojanowskiej, Tomasza Brzostowskiego, Hanny Gill-Piątek, dr. Michała Gramatyki, Agaty Guzy, Agnieszki Jankowiak-Maik, Mateusza Mielczarka, Marty Młyńskiej, dr. hab. Dawida Sześciło, r.pr. Miłostawy Zagłoby, Stanisława Zakroczymskiego i Izabeli Ziętki opublikowana w serii „Plan Dla Polski - #WiemyJak” oraz ogłoszona 14 maja 2022 roku na stronach Instytutu oraz na konferencji prasowej z udziałem współautorów, Szymona Hołowni i pośła Michała Gramatyki. Analiza została poddana konsultacjom eksperckim i społecznym. Na stronie Instytutu został podany adres konsultacje@strategie2050.pl, na który każdy zainteresowany mógł przesyłać opinie dotyczące analizy. Analizę przesłano także do kilkudziesięciu organizacji społecznych i partii celem zaopiniowania. W wyniku konsultacji, do Instytutu wpłynęło na piśmie lub w dyskusjach na forach internetowych kilkanaście opinii (m.in Fundacja „Projekty Edukacyjne”, Stowarzyszenie „Nie dla chaosu w szkole”, Szkoła w Chmurach, portal Edunews.pl i Wokół Szkoły, czy Porozumienie Jarosława Gowina).

2. Ogólne oceny analizy przez uczestników konsultacji

W przesłanych opiniach dostrzeżono, że brakowało w polskiej debacie publicznej dyskusji o wizji przyszłości edukacji, a dokument „Edukacja dla Przyszłości” może być dobrym punktem wyjścia do takich rozmów. Przykładowo organizacja „Nie dla chaosu w szkole”, zwróciła uwagę, „że to pierwsze tak obszerne opracowanie, które daje podwaliny do przeprowadzenia gruntownych zmian w szkolnictwie”, równocześnie wyraziła obawę, że może być niezwykle trudno wprowadzić zaproponowane zmiany, szczególnie te które zależą od nauczycieli, ponieważ mogą być one dla nich zbyt rewolucyjne. Porozumienie

Jarosława Gowina podkreśliło, że dokument ten „stanowi ciekawy i ważny głos w dyskusji o przyszłości edukacji w Polsce” i może być „znakomitym materiałem do dalszych prac, także w kontekście budowania szerokiej koalicji politycznej na rzecz zmian w systemie edukacyjnym”. Podobne zdanie wyraził portal Edunews, którego zdaniem jest to „jedna z najciekawszych (i najbardziej obszernych) propozycji zmian w oświacie w ostatnim czasie”. Jednak pojawiły się również głosy, że dokument ten jest zbyt obszerny, przez to mało dostępny dla przeciętnego odbiorcy. A także, że część postulatów jest mało realistyczna. Ponadto zarzucono mu, że zawarte w nim propozycje są „często na ogólnym lub hasłowym poziomie”. Podkreślono, że brakuje głównego celu, jego horyzontu czasowego i sposobu osiągnięcia celów szczegółowych. Pojawiła się także opinia, że „poruszone przez nich (autorów dokumentu) tematy nie w pełni korespondują z problemami, których rozwiązania pilnie wymaga polska edukacja”.

3. Szczegółowe uwagi

3.1 Edukacja dla równego startu:

Jeden z głównych zarzutów do tej części dokumentu dotyczył powierzchowności diagnozy zawartej w dokumencie. Ponadto podkreślono, że niezmiernie ważne jest, aby „różne pomysły w różnych obszarach analizować w kontekście równości szans”. Jako przykład wskazano likwidację egzaminów i zastąpienie ich egzaminami wstępnymi, co z perspektywy wyrównywania szans jest ich zdaniem pomysłem kontrowersyjnym. Tak samo za kontrowersyjne został uznany pomysł uproszczonej podstawy programowej dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ponieważ zdaniem uczestnika konsultacji „obecne rozwiązania pozwalają na dostosowanie programu nauczania do SPE, problemem jest jednak realizacja tego założenia, braki w umiejętności nauczycieli i praktyczne trudności z indywidualizacją nauczania przez nauczycieli.” Zwrócono także uwagę na brak odniesienia do 300 zł z programu „Dobry Start”, a także brak konkretów odnośnie bonu kulturalnego.

3.2 Edukacja proinnowacyjna:

Uczestnicy konsultacji zgodzili się w większości z diagnozą, że w polskim systemie edukacyjnym brakuje edukacji proinnowacyjnej. Przyczynę tego

Porozumienia Jarosława Gowina widzi w „testomania, skupienie się na uśrednianiu, przeładowanie programu kształcenia – wszystko to, przy braku systemu realnych zachęt dla nauczycieli powodują zanik realnego przygotowania młodych ludzi do zachowań innowacyjnych i myślenia zintegrowanego, wielokierunkowego”. W wielu opiniach pojawiło się poparcie dla pomysłu „Dni Projektowych”, zaznaczono jednak, że warto aby ten postulat poszerzyć o „mądre, dopasowane do potrzeb szkolenia dla nauczycieli”. Jako przykład dobrych praktyk wskazano Olimpiadę Zwolnieni z Teorii: „to jedno z działań, które już się dzieje, jest łatwo dostępne i realnie pozwala kształtować kompetencje, o których wspominają Autorzy projektu.” Z dużą krytyką spotkał się pomysł likwidacji egzaminów w szkołach. W jednej z opinii podkreślono, że problemem „nie jest sam egzamin, ale podejście do niego” i że „trudno sobie wyobrazić efektywną pracę psychologa czy nauczyciela bez wykorzystania dobrych narzędzi testowych.”

3.3 Zapewnienie dobrego samopoczucia uczniów i uczennic. Pedagog i psycholog oraz psychoedukacja w każdej szkole:

Zgodzono się w wielu przesłanych opiniach, że potrzebne jest systemowe wsparcie w rozwoju i dorastaniu polskich uczniów. Zauważono także, że często nauczyciele są słabo przygotowani w zakresie psycho-pedagogiki, a ponadto „obarczeni licznymi obowiązkami biurokratycznymi, szukający ze względów ekonomicznych dodatkowych zajęć, nie są w stanie odpowiednio zadbać o rozwój swych uczniów, dlatego postulat wzmocnienia opieki psychologicznej i pedagogicznej jest absolutnie słuszny”. Szkoła w Chmurze podzieliła się doświadczeniem, że „zaopiekowany, zrelaksowany uczeń chętniej angażuje się i zdobywa wiedzę. Można powiedzieć, że dbałość o higienę psychiczną uczniów jest warunkiem wstępnym powodzenia kolejnych postulatów. Podobna refleksja nasuwa się myśląc o dobrostanie i wydajności kadry pedagogicznej.” Jednak do części zaproponowanych rozwiązań odniesiono się krytycznie. Postulat zatrudnienia w każdej placówce edukacyjnej w pełnym wymiarze godzin pedagoga i psychologa na każdą setkę uczniów, został uznany za nierealistyczny ponieważ „tymczasem, w wielu szkołach nie ma go wcale lub jest zatrudniony na 1/2 etatu (nawet w dużych miejskich szkołach); bywa też problem z obsadzeniem tego stanowiska” Dlatego w opinii uczestnika konsultacji „lepiej postawić na zagwarantowanie w każdej szkole dostępu do psychologa - dobrze przygotowanego i zmotywowanego. Aktywnie wspierającego uczniów.” Ponadto

zarzucono, że postulat wprowadzenie przedmiotu wiedzy o człowieku „stoi w bezpośredniej kontrze z twierdzeniami, iż jedną z przyczyn złego stanu psychicznego uczniów jest przeładowanie materiałem. Dodatkowo, obnaża to zgubne myślenie, że da się wybrać kanon wiedzy, który dla wszystkich będzie równie interesujący i wzbogacający”, Według Szkoły w Chmurze należy dać większość wolność nauczycielom w kształtowaniu tego, co jest nauczane na lekcjach. Z aprobatą spotkał się pomysł "kolorowych pasków". Ponadto jednemu z uczestników konsultacji zabrakło argumentacji, dlaczego należy zrezygnować z oceny z zachowania, a także odpowiedzi na pytanie jak wprowadzić oceny opisowe, nie obciążając zbytnio dodatkowo pracą nauczycieli.

3.4 Rzetelna edukacja ekologiczna i klimatyczna i edukacja prozdrowotna:

Uczestnicy konsultacji zgodzili się, że edukacja klimatyczna i zdrowotna jest potrzebna. W jednej opinii uznano, że „lepszym pomysłem niż wprowadzanie dodatkowych obowiązkowych zajęć opartych na gotowych scenariuszach jest tworzenie bloków zajęć międzyprzedmiotowych (z zaproszonymi ekspertami) pogłębiających opisywane problemy. Spojrzenie na problem z różnych perspektyw przedmiotowych z jednej strony może ukazać przełożenie "nauki szkolnej" na współczesne problemy, z drugiej zaś interdyscyplinarność. Zamiast tzw. edukacji ekologicznej lepsze byłoby położenie nacisku na edukację związaną ze zrozumieniem i świadomością zmian zachodzących w środowisku naturalnym czy nawet ogólnie w świecie, w którym żyjemy. Edukacja prozdrowotna w pewnym zakresie funkcjonuje w szkole podstawowej. Powinna być naszym zdaniem bardziej włączona w lekcje z zakresu przedmiotów przyrodniczych. Uczeń po szkolnej edukacji przyrodniczej, po zakończeniu szkoły, powinien przede wszystkim umieć zadbać o swoje zdrowie i o środowisko w którym żyje - czyli wcześniejsza edukacja ekologiczna i ta prozdrowotna powinny zastąpić wiele niepotrzebnych szczegółowych rozważań typowo wiedzyowych.”

3.5 Szkoła jako przestrzeń kształtowania świadomego obywatela i świadomej obywatelki:

Najwięcej komentarzy dotyczyło lekcji religii. Od postulatu „Nie dla chaosu w szkole”, aby wyprowadzić nauczanie tego przedmiotu ze szkół, przez zdanie

Fundacji Projekty Edukacyjne, że warto postawić na "jakość zamiast ilości", przez opinie, że dla wielu rodziców jest to ważny przedmiot i chcą, aby był uczony w szkole. Ponadto z entuzjazmem spotkał się pomysł, aby obniżyć wiek samodzielnego decydowania o nauczaniu religii do 15 r.ż., Szkoła w Chmurze zwróciła jednak uwagę, że może on być trudny do zrealizowania ze względów prawnych.

Zaproponowano, aby stworzyć „Szkolny Program Edukacji Obywatelskiej” „(na wzór programu profilaktyczno-wychowawczego) obejmującego działania i treści realizowane w ramach różnych przedmiotów i lekcji wychowawczych (np. rozwijanie kompetencji komunikacyjnych, argumentacja, krytyczne myślenie)”. Padły też pytania m.in. czy autorzy analizy proponują likwidację HITu i przywrócenie WOSu, czy planują zmianę ilości lekcji historii i języka polskiego.

3.6 Niezależna Komisja Edukacji Narodowej zamiast kuratoriów. Odbiurokratyzowanie edukacji:

Duże wątpliwości wzbudził pomysł powołania Komisji Edukacji Narodowej, pomimo, że zauważono w większości opinii problemy z nadzorem, kontrolą czy biurokracją w polskim systemie edukacji. Portal „Wokół Szkoły” odniósł się sceptycznie m.in. do pomysłu 9-osobowego składu Komisji, jego zdaniem wątpliwość wzbudza, czy takiej wielkości skład może być reprezentatywny. Ponadto nie zgodził się z włączeniem w jego skład związków zawodowych, a za to podkreślił, że brakuje środowiska naukowego. Zwrócono także uwagę, że „wizja funkcjonowania niezależnej KEN jest bardzo ogólnikowa”, jak przykład tej „ogólnikowości” poddano brak sprecyzowania na jaki szczebel samorządowy miałyby zostać przeniesiony merytoryczny nadzór pedagogiczny z kuratoriów oświaty. Ponadto poddano w wątpliwość, czy na „pewno przeniesienie nadzoru pedagogicznego z instytucji rządowych na samorządowe jest dobrym sposobem na „odpolitycznienie” edukacji”. A także zwrócono uwagę na brak wzmianki o roli rodziców w życiu szkoły. Za to Porozumienie, podkreśliło, że zgadza się postulatem powołaniem niezależnej instytucji, jednak wskazuje na różnice, gdy chodzi o szczegóły jego realizacji. Proponuje ono utworzenie „Regionalnych Centrów Akredytacji Oświatowej zarządzanych przez powoływaną przez Sejm, Senat i Prezydenta Krajową Radę Edukacji, przy czym prawo zgłaszania kandydatur do Rady będą mieć organizacje samorządów w Polsce i jednostki naukowe.” Portal Edunews zaznaczył, że „likwidacja Kuratoriów oświaty i włączenie ich do KEN jako

oddziały regionalne – jest z jednej strony uzasadniona, ale z drugiej wymaga zastanowienia się, czym miałyby się zajmować te regionalne KENy”, a także jego zdaniem KEN „musiałaby stać się instytucją rządzoną przez osoby rzeczywiście zaangażowane w edukację, z odpowiednim doświadczeniem”.

3.7 Przedefiniowanie roli nauczyciela. Płaca nauczyciela: minimum średnie krajowa gwarantowana przez budżet państwa:

Uczestnicy konsultacji zgodzili się, że podwyżki dla nauczycieli są konieczne. Stowarzyszenie „Nie dla chaosu w szkole” zwróciło uwagę, że brakuje w dokumencie informacji o wynagrodzeniach dla pozostałych nauczycieli (wspomniane są tylko podwyżki dla nauczycieli stażystów). W innej opinii podkreślono, że płace muszą uwzględniać realia rynku. Porozumienie stanowczo opowiada się za to za głęboką reformą Karty Nauczyciela i zaproponowało zastąpienie jej Kodeksem Oświatowym, który „łączyć będzie w sobie wszystkie przepisy regulujące funkcjonowanie systemu oświaty w Polsce i będzie efektem wspólnej pracy i konsensusu pomiędzy parlamentem, nauczycielami i jednostkami naukowymi”. Podkreślono potrzebę zreformowania systemu przygotowania nauczycieli „zarówno na poziomie szkół pedagogicznych, jak i doskonalenia zawodowego ukierunkowane na wzmocnienie ich samodzielności i zbudowanie umiejętności programowania własnej pracy, przy jednoczesnym zapewnieniu systematycznej poprawy warunków pracy, płacy i możliwości indywidualnego rozwoju.” Ponadto zauważono, że większość proponowanych „zmian i pomysłów modyfikujących metody kształcenia powinno mieć swój początek w zmianach sposobów kształcenia i modyfikacjach systemu doskonalenia nauczycieli czy selekcji kandydatów do zawodu”, a zagadnienie to nie zostało dostatecznie szeroko opisane w dokumencie.

Podsumowanie

Uczestnicy konsultacji wskazali również obszary, których ich zdaniem zabrakło w dokumencie „Edukacja dla Przyszłości”. Najczęściej przewijał się brak propozycji na gruntowną przebudowę systemu kształcenia zawodowego. Portalowi Edunews zabrakło postulatu wzmocnienia rad szkół. Jego zdaniem „włączenie rodziców we współpracę ze szkołą powinno zmierzać do wypracowywania spójnego systemu wychowawczego szkoły i domu oraz

wykorzystania potencjału (nie tylko finansowego) rodziców dla rozwoju szkoły". A także zwrócił uwagę na brak w Polsce badań systemu edukacji. Ponadto zauważono, że nie poruszono kwestii karty nauczyciela. Jarosław Pytlak na portalu „Wokół Szkoły” za to zwrócił uwagę, że w dokumencie brakuje propozycji dla dyrektorów, wskazuje m.in., że nie zaproponowano większych zarobków dla kadry kierowniczej czy superwizji dla dyrektorów. Ponadto zabrakło mu odniesienia do postulatu autonomii placówek oświatowych.

Postulat, który cieszył się szczególny poparciem, jest oparcie systemu edukacji na możliwie szerokim konsensusie. Dlatego i dokument „Edukacja dla Przyszłości”, jak i przesłane opinii, a także debatę konsultacyjną traktujemy, jako budowanie podwaliny pod przyszłe porozumienie ponadpartyjnie, dzięki której uda nam się wypracować rozwiązania dla edukacji na miarę XXI wieku.